

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук Гудим Ірини Миколаївни на дисертацію Дашковської Аліси Вікторівни «Корекційна спрямованість формування образотворчої компетентності у молодших учнів зі зниженим зором засобом народної іграшки», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 26.053.23 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Аналіз представлених для експертизи кваліфікаційної наукової праці та автореферату дав змогу визначити її актуальність, науково-теоретичну цінність та практичну значущість.

Актуальність дисертаційного дослідження Аліси Вікторівни Дашковської зумовлюється насамперед підвищеною суспільною та освітянською увагою до проблем навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах реформування системи освіти та активного впровадження компетентісного підходу до навчання. Формування окремих предметних компетентностей в навчально-виховному процесі та самостійній творчій діяльності учнів є важливим фактором становлення загальної життєвої компетентності та визначальним компонентом якості освіти в цілому. Сформованість предметних компетентностей визначають готовність учнів до життя, сприяють їхній успішній соціалізації, розв'язанню важливих проблем сучасного життя, а також подальшій професійній спрямованості.

Водночас, формування та розвиток компетентностей, пов'язаних із творчістю та креативністю учнів, до яких безперечно відноситься й досліджувана автором образотворча компетентність, педагогічною спільнотою сучасності визнаються базовими навичками 21 століття.

Автором дослідження розкривається високий виховний потенціал української народної іграшки та наголошується на можливостях корекційного впливу на розвиток учнів з порушеннями зору засобом народної іграшки. При цьому засвідчується недостатність вивчення означеної проблеми на теоретичному рівні та окреслюються труднощі практичного впровадження народної іграшки у корекційну роботу, пов'язану зі специфікою візуального сприймання означеної категорії дітей.

У зв'язку з цим тема кваліфікаційної наукової праці А.В. Дашковської є актуальною і такою, що відповідає вимогам сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у кваліфікаційній науковій праці

Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в кваліфікаційній науковій праці, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

– професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження;

– логічністю та чіткою структурованістю схеми дослідження визначеній меті. Робота має всі відповідні *структурні складові*, зокрема: у вступі – доведено актуальність, визначено об'єкт та предмет дослідження. Мету роботи визначено у відповідності до предмету дослідження; сформульовані завдання направлені на досягнення поставленої мети; логічно підібрано комплекс методів й методик констатувального та формувального етапів дослідження; детально обґрунтовані вихідні теоретичні і методологічні основи дослідження; обґрунтовано наукову новизну;

– ґрунтовністю теоретико-методичного аналізу наукових підходів до дослідження проблеми структури та засобів корекційного впливу на розвиток дітей зі зниженим зором (с. 21–45 дисертації), визначено корекційно-виховний потенціал народної іграшки як засобу навчання учнів (с. 45–55 дисертації), визначено компоненти образотворчої компетентності дітей (с. 60–73 дисертації);

– системністю представлення етапів констатувального та формувального експериментів;

– репрезентативністю експериментальної вибірки досліджуваних, що охоплює 127 учнів молодшого шкільного віку 7-11 років, з них 65 осіб не мали зорової патології та 62 особи зі зниженим зором, що сприяло глибокому аналізу результатів та успішному розв'язанню сформульованих дисертанткою завдань;

– використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних (список використаної літератури дорівнює 182 одиницям);

– відповідності предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 13.00.03 «Корекційна педагогіка»;

– достатньою апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дозволяє визнати, що визначену автором мету дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які

сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною. Зокрема, автором *уперше*:

- обґрунтовано цілісну характеристику образотворчої компетентності учнів початкових класів зі зниженим зором щодо використання народної іграшки;
- розроблено систему критеріїв щодо компонентів образотворчої компетентності, показників і рівнів її сформованості у молодших учнів;
- обґрунтовано корекційну методiku застосування народної іграшки учнями шкіл для дітей зі зниженим зором з метою формування образотворчої компетентності;

Автором *удосконалено*:

зміст освітнього процесу в школах для дітей зі зниженим зором;

Дістали подальшого розвитку: положення: про корекційну спрямованість освітнього процесу в спеціальному закладі; організаційні форми, методи та прийоми виховання учнів з порушеннями зору.

З огляду на це, реалізоване дослідження має суттєве теоретичне та практичне значення як для тифлопедагогіки, так і для спеціальної педагогіки в цілому.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні наукові положення і висновки дисертації висвітлено у 10 наукових працях, 5 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях, у тому числі 4 статті у виданнях включених до міжнародних наукометричних баз.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо оприлюднення та апробації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації. Детальний аналіз представлених рукопису та автореферату дисертації дає підстави констатувати ідентичність автореферату й основних положень дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації в повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації.

Практичне значення роботи

Висновки повністю відповідають визначеним завданням та змісту роботи та впливають з її основних положень.

Виявлені в ході порівняльного дослідження специфічні особливості застосування народної іграшки учнями зі зниженим зором мають значення для діагностики та прогнозування можливостей їх успішного виховання та корекції порушень різних видів діяльності. Розроблені зміст та педагогічні умови корекційно спрямованого виховання можуть бути використані як тифлопедагогами та вихователями спеціальних освітніх закладів для дітей з порушеннями зору, шкіл з інклюзивною формою навчання, так і батьками дітей. Результати дослідження можуть бути застосовані в плануванні корекційно-виховної роботи освітніх закладів для дітей з порушеннями зору.

Можливим є використання матеріалів та результатів дослідження при вдосконаленні існуючих і розробки нових програм та посібників з виховної роботи в спеціальній школі, навчальних і науково-методичних посібників для вищих навчальних закладів та в системі післядипломної освіти спеціальних кадрів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 204 сторінки. Робота включає таблиці, рисунки. Перелік використаних джерел містить 182 найменування. Структура дисертації логічно побудована і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Загалом дисертаційне дослідження виконане на високому науково-теоретичному рівні. Проте, деякі його положення видаються дискусійними та на наш погляд, потребують певного уточнення:

1. Попри ґрунтовний теоретичний аналіз основних категорій дослідження, а саме понять «корекція порушень розвитку», «корекційно-розвивальний процес», «народна іграшка» і її розвивальний та виховний вплив на розвиток дитини, представлений у першому розділі дисертації (ст. 21-58) видається недостатнім аналіз поняття «образотворча компетентність» (ст.64-66 дисертації) з точки зору авторської інтерпретації наявних теоретико-методологічних досліджень та практики її формування стосовно визначеної компонентної структури та запропонованої формульовальної методики.

2. Автором зазначається, що народна іграшка не перевантажена зовнішніми атрибутами, проста за формою, без застосування яскравих кольорів та елементів, що відповідно значно ускладнює процеси візуального сприймання, обстеження та ознайомлення дітей зі зниженим зором з таким типом іграшок (ст. 52 дисертації). При цьому ми не знаходимо інформації, зокрема в описі матеріалів для діагностичних завдань, чи здійснювалась і якими засобами адаптація чи модифікація народної іграшки для полегшення її візуального та дотикового сприймання учнями зі зниженим зором.

3. Дослідження формування образотворчої компетентності виконувалось автором виключно в умовах спеціальних закладів освіти для дітей зі зниженим зором. Втім, в умовах сучасного реформування системи спеціальної освіти та широкого впровадження інклюзивного навчання доцільним видається охоплення запропонованою корекційною методикою використання української народної

іграшки також і учнів з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання та в закладах позашкільної освіти.

4 Також, на наш погляд, дослідження збагатило би залучення до експериментального навчання сліпих дітей з відповідною адаптацією авторської методики та запропонованих засобів навчання для дотикового сприймання.

5. Крім того, у роботі недостатній аналіз сучасного зарубіжного досвіду (не враховуючи російських) вивчення досліджуваної проблеми. Із 182 позицій списку використаних джерел зарубіжних лише 2, що суттєво збіднює дослідження в умовах інтеграції української науки до світового простору.

Висловлені зауваження і побажання не применшують загальної позитивної оцінки рівню виконання дисертаційного дослідження та її практичної значущості.

Висновок про відповідність дисертації вимогам

Порядку присудження наукових ступенів

Враховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість представлених наукових результатів, їх обґрунтованість і вірогідність вважаємо, що дисертаційне дослідження Аліси Вікторівни Дашковської «Корекційна спрямованість формування образотворчої компетенстності у молодших учнів зі зниженим зором засобом народної іграшки» є фундаментальною науковою працею, оскільки обґрунтовані результати дослідження є вагомим внеском у теорію та практику сучасної спеціальної педагогіки.

З огляду на це можна зробити висновок, що дисертаційна робота А.В. Дашковської відповідає вимогам п.11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

10.08.2020 р.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
науково-організаційного відділу
апарату Президії Національної
академії педагогічних наук України

І.М. Гудим

Власноручний підпис
стверджую
Гудим І.М.
Чачальник загального відділу
Національної академії педагогічних
наук України